

Володимир ОВСЯНИК

*Національна академія державного управління
при Президентіві України*

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОСНОВА УСПІШНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВЛАДИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Розглядаються питання інформаційного забезпечення органів місцевого самоврядування та шляхи вдосконалення системи інформування громадян шляхом прийняття управлінських рішень під час ліквідації надзвичайних ситуацій. Досліджуються проблеми і перспективи вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної влади України. Доводиться ефективність діяльності системи зв'язків з громадськістю в органах державної влади України.

Ключові слова: інформація, надзвичайна ситуація, державне управління, цивільний захист, місцеве самоврядування.

Volodymyr Ovsianyk. Information in conditions of emergency situations as the basis of successful interaction of authorities

The issues of information provision of local self-government bodies and ways of improving the information system of citizens through the adoption of management decisions during the elimination of emergency situations is considered. The problems and prospects of improving information and analytical support activities by local self-government bodies are investigated. The effectiveness of the system of public relations in the bodies of state power of Ukraine is proved.

Key words: information, emergency, public administration, civil protection, local self-government.

Останніми десятиліттями у світі спостерігається безперервне збільшення кількості техногенних і природних катастроф і надзвичайних ситуацій (НС) з одночасним зростанням обумовлених ними соціальних і економічних втрат. У навколишнє середовище в результаті НС може потрапити відразу кілька небезпечних речовин, що обумовить техногенне забруднення навколишнього середовища і особливо атмосферне повітря, при цьому дуже важливо швидко і правильно прийняти рішення щодо попередження, локалізації і ліквідації НС.

Процес попередження, локалізації і ліквідації НС (особливо при довгостроковому, середньостроковому, оперативному прогнозах загрози виникнення НС) характеризується неповною і недостовірною інформацією, малим резервом часу, наявними для прийняття рішення з екстреної допомоги населенню в районі НС. Для вирішення численних управлінських завдань потрібне застосування сучасних інформаційних технологій збору, обробки, зберігання, передачі й відображення інформації. Усе це більшою мірою базується на використанні електронної обчислювальної техніки й створюваних на її основі автоматизованих систем, комп'ютерних мереж, мобільних телесистем, систем передачі даних, засобів зв'язку й іншої цифрової техніки.

Проблематика управління НС відображена в дисертаційних роботах із державного управління (С. Андреев, Л. Жукова, Г. Іщенко, Н. Клименко, С. Марова, Р. Приходько, А. Терент'єва, В. Тищенко, О. Труш), географії (А. Довгань, О. Дронова), економіки (І. Ілляшенко, О. Кононенко, М. Куценко, Г. Обиход, В. Одинець, Г. Плосконос, Ю. Скиданенко), історії (М. Андрієнко, Л. Баличева, С. Сташенко, С. Тараненко), права (О. Братель, В. Доманський, В. Колесников, Ю. Кочетков, І. Куц, Ю. Лозинський, В. Люблін, М. Удод, А. Філіпенко) та технічних наук (О. Безуглов, В. Бендюг, А. Биченко, В. Босак, Д. Войтович, М. Граб, Ю. Губін, О. Джулай, О. Дигало, О. Дядюшенко, С. Іванюта, О. Захаренко, А. Калиновський, О. Касьян, А. Коссе, С. Кривошликов, О. Кузьомін, К. Кязімов, В. Лифар, М. Літвін,

О. Ляшенко, І. Малець, Є. Морщ, М. Підгорний, Р. Покровський, В. Процак, Т. Рак, Р. Ратушний, Г. Рева, С. Рябоконеко, О. Тарасенко, В. Томенко) та ін.

Попри це в науковій спільноті зберігається значний інтерес до зазначеного питання. Так, В. Андронов та Є. Варивода розглянули нормативно-правове поле регулювання управління екологічною безпекою на засадах екологічної оцінки у сфері запобігання та ліквідації наслідків НС [1]. О. Барило, С. Потеряйко і В. Тищенко запропонували модель процесу управління під час реагування на НС [3]. А. Белоусов дослідив роль сучасної держави в запобіганні та ліквідації наслідків НС та вдосконалення державного впливу на ці процеси [4]. С. Вовченко актуалізував сучасні теоретичні підходи до розуміння системи державного управління у сфері захисту населення і територій від НС [6]. А. Кошкін і О. Труш розглянули структуру, функції та принципи побудови ситуаційних центрів, а також прийняття рішень органами державного управління в умовах НС [22]. Л. Оверчук вивчила напрями вдосконалення механізмів державного регулювання експертизи виробів медичного призначення в контексті управління наданням гуманітарної допомоги в умовах НС [14]. Р. Приходько та А. Ромін узагальнили існуючі підходи до методологічних засад розвитку сфери захисту населення і територій від НС [18].

Мета статті – проаналізувати систему збору інформації, обробки і прийняття управлінських рішень щодо попередження, локалізації і ліквідації НС, вивчити взаємини органів державної влади (ОДВ) із засобами масової інформації (ЗМІ), громадськістю.

Вітчизняні науковці з державного управління з початку 2000-х рр. переважно концентрувалися на вивченні інформаційно-аналітичного, інформаційно-експертного забезпечення діяльності ОДВ та питаннях інформатизації їх діяльності. Так, Р. Коваль досліджує питання вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності ОДВ, звертає увагу на аналіз стану інформаційно-аналітичної діяльності ОДВ та їх інституціонального забезпечення інформатизацією за умов впровадження в Україні електронного урядування [9].

Теоретико-методологічні підходи, методичний інструментарій та практичні заходи щодо інформатизації діяльності органів місцевого самоврядування в контексті надання якісних послуг населенню вивчав В. Пархоменко [15], дослідження, пов'язані з інформаційно-експертним супроводженням роботи ОДВ, проводив А. Буханевич, який розробив концептуальні засади дослідження публічної адміністрації як оптимізаційного інституту публічно-владної діяльності, спрямованої на забезпечення інформаційно-експертного супроводження роботи ОДВ з урахуванням відповідних оптимізаційних принципів реалізації публічного адміністрування [5].

Питання удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування (ОМС) були предметом наукових досліджень А. Дегтяра, який зазначав, що під впливом сукупності як загальних, так і індивідуальних чинників інформаційне й організаційне забезпечення відіграє не останню роль під час прийняття ОМС управлінських рішень, формуючи базу управлінської діяльності. У цьому контексті науковець пропонував розглядати інформацію як певну сукупність різних повідомлень, зведень, даних про відповідні предмети, явища, процеси, відносини, які, будучи зібраними, систематизованими й перетвореними на придатну для використання форму, відіграють у процесі прийняття та реалізації управлінських рішень важливу роль [7].

Досліджуючи концептуальні засади взаємодії ОДВ та ЗМІ в умовах демократизації державного управління в Україні, М. Лашкіна провела історико-джерелознавчий аналіз дослідження науковцями проблеми взаємодії ОДВ і ЗМІ та обґрунтувала концептуальні засади цього процесу за умов демократизації державного управління. Крім того, вона здійснила інституціональний аналіз

Local Government

сучасного стану інформаційного простору України та визначила тенденції його розвитку, розглянула ефективність діяльності системи зв'язків з громадськістю в ОДВ України, визначила напрями її оптимізації [12].

Зв'язки з громадськістю як комунікативний аспект державноуправлінської діяльності вивчав й інший дослідник у сфері державного управління – Л. Руїс Мендісаль, зосередившись на контексті сучасних процесів системної трансформації українського суспільства [19].

Основною метою зв'язків із громадськістю є створення зовнішнього і внутрішнього політико-соціально-психологічного середовища, сприятливого для успішної роботи органу державного управління, забезпечення бажаної поведінки громадськості щодо цього органу влади [8].

Практика зв'язків ОДВ передбачає насамперед інформування громадськості з метою надання їй загального уявлення про діяльність, реалізацію планів та проблеми, які доводиться їм вирішувати. Для досягнення цієї мети органи виконавчої влади використовують такі основні види комунікативних каналів:

- безпосереднє спілкування – особисті контакти між громадянами (об'єднаннями громадян), з одного боку, і посадовими особами органу влади – з іншого;

- спілкування за допомогою засобів зв'язку (телефон, різноманітні форми особистого листування);

- опосередковане спілкування через ЗМІ (преса, телебачення, радіо, комп'ютерні мережі тощо) [17].

Для того щоб досягти взаєморозуміння, доброзичливих стосунків та співпраці між ОДВ і громадськістю, варто дотримуватися таких вимог:

- забезпечити широке, адекватне інформування як усієї громадськості, так і окремих її соціальних груп;

- організувати ефективний зворотний зв'язок із громадськістю;

- залучити громадськість до участі в процесі обговорення та прийняття рішень [23].

Зв'язки з громадськістю ОДВ ґрунтуються на враженнях громадян від ефективності роботи державних службовців та служб загалом. Для полегшення спілкування з громадянами ОДВ застосовують методи ознайомлення з відомостями практичного характеру. Така інформація може поширюватися в друкованому вигляді (видання брошур, розміщення довідкових матеріалів, рекламних афіш тощо), за допомогою телебачення, радіо, мережі Інтернет, виставок тощо. Ці методи будуть ефективними лише за наявності в адміністрації достатніх фінансових ресурсів та кваліфікованих фахівців (журналістів, дизайнерів та ін.) [16].

На думку науковців, існують різні типи взаємин ОДВ зі ЗМІ:

- випуск і розповсюдження інформаційних бюлетенів, прес-релізів, оглядів, фото-, відеоматеріалів, інформаційних збірників, експрес-інформації;

- проведення прес-конференцій, брифінгів, політичних діалогів, телевізійних дебатів, «круглих столів», прес-клубів, організація інтерв'ю з керівниками органів влади, посадовими особами для працівників ЗМІ;

- підготовка й проведення теле- і радіопередач;

- забезпечення публікацій (виступів) у ЗМІ керівників або інших відповідальних працівників ОДВ;

- створення архівів інформації про діяльність ОДВ;

- розміщення веб-сторінок органів влади в мережі Інтернет та висвітлення їх діяльності;

- інші форми поширення офіційної інформації, що не суперечать чинному законодавству [10].

Сьогодні проблемами побудови системи збору інформації, обробки і прийняття управлінських рішень щодо попередження, локалізації і ліквідації НС займаються

багато дослідників [2; 21]. Але складність вирішення завдання моделювання й управління в НС викликана тим, що характер розвитку конкретної НС є індивідуальним, а саме її розвиток відбувається в умовах невизначеності, коли невідомі масштаби НС, необхідні сили і засоби з її ліквідації, обсяги матеріально-технічних ресурсів і рівень складності виконуваних робіт. Невідповідність оперативної інформації обстановці в зоні НС, непрогнозований характер розвитку НС можуть призвести до загострення ситуації з катастрофічними наслідками. У цих умовах актуальними стають проблеми аналізу розвитку ситуації, що враховують фактор невизначеності під час прийняття рішення, оптимального розподілу ресурсів, які залучаються для ліквідації НС, та оцінювання темпів використання цих ресурсів.

Державне управління у сфері запобігання та ліквідації наслідків НС техногенного та природного характеру є стратегічною компонентою розвитку і забезпечення національної безпеки нашої держави. Негативні наслідки НС є однією з основних причин дестабілізації соціально-економічного життя українського суспільства і порушення нормального функціонування об'єктів народногосподарського комплексу. За статистикою ДСНС України понад 90 % НС в Україні документально класифікуються як місцевого або об'єктового рівня, тоді як відповідальність за організацію робіт з їх ліквідації законодавчо покладається на органи місцевої влади. Виникнення НС та інших небезпечних подій характеризується швидкою динамікою зміни оперативної обстановки, поширенням та впливом негативних чинників на населення та навколишнє середовище і вимагає з боку відповідальних суб'єктів цивільного захисту чітко скоординованих дій.

Це свідчить про те, що для оперативного реагування на НС та мінімізації їх наслідків на початковому етапі їх розвитку фахівці ОМС мають бути постійно готовими діяти швидко, злагоджено і професійно. Водночас ефективність та адекватність діяльності ОМС безпосередньо залежать від повноти і збалансованості законодавчо закріплених повноважень, чіткого механізму взаємодії між різними рівнями місцевого самоврядування (область, район, місто, село), професійної компетентності управлінських кадрів, наявності достатньої кількості сил і засобів, матеріальних та інших ресурсів [11].

За об'єктивними показниками сьогодні функціонування ОМС в більшості територіальних громад не забезпечує належного рівня захисту населення і територій від НС. Результативність практичної діяльності у цій сфері на чинній законодавчо-правовій основі не відповідає очікуванням і сучасним потребам суспільства. Нинішня політика держави та довготривала відсутність системних реформ у різних галузях державноуправлінської діяльності не дозволяє сьогодні суттєво поліпшити якість надання членам територіальних громад, насамперед сільських і селищних, гарантованих державою якісних послуг у сфері безпеки життєдіяльності, пожежної і екологічної безпеки та протидії НС.

Місцева рада малочисельної територіальної громади фактично не може реалізовувати надані їй законом відповідні повноваження насамперед через обмеженість або повну відсутність власних фінансових і матеріальних ресурсів на зазначені цілі. Ця ситуація є відображенням надмірної централізації управління на рівні центральних органів влади та нерівномірного ступеня розподілу повноважень з концентрації фінансових ресурсів та їх використання між органами публічної влади різного рівня в структурі бюджетної системи. Фактично закріплене в Конституції України (ст. 3, ст. 16, ст. 50) право людини на захист здоров'я, безпеку життя та діяльності в більшості територіальних громад залишається сьогодні не повністю реалізованим.

Поточна ситуація потребує радикального перегляду базових положень функціонування ОМС, зокрема у сфері цивільного захисту та протидії НС, глибокої

Local Government

модернізації системи державного управління з гарантованим розширенням професійної компетентності управління у вирішенні цих завдань на принципово нових концептуальних і законодавчих засадах. Для вирішення цієї проблеми необхідні об'єднані зусилля економічних, політичних, наукових і соціальних інститутів.

Отже, процес удосконалення діяльності ОМС у сфері цивільного захисту та реагування на НС в умовах існуючих та нових викликів, небезпек і загроз є актуальною науковою проблемою, розв'язання якої дозволить закласти нові основи безпеки і розвитку жителів населених пунктів та сприятиме реалізації стратегії розвитку української держави [11].

Ґрунтуючись на дослідженнях В. Михайлова, А. Терент'євої, можна визначити низку принципів, що формують взаємовідносини між ОМС та ОДВ, у сфері цивільного захисту, зокрема:

- пріоритет безпеки життя і здоров'я людей з розумінням того, що людське життя має найвищу цінність;

- єдиноначальність та колегіальність, що виявляється у відносинах між ОМС та ОДВ та полягає в акумулюванні функцій і повноважень у руках однієї особи та одночасному прийнятті узгодженого з іншими суб'єктами управлінського рішення у сфері цивільного захисту;

- системність, що полягає в комплексній та послідовній взаємодії ОМС і ОДВ у сфері цивільного захисту;

- плановість – визначення напрямів взаємодії в перспективі;

- консолідація та координація дій – управління в НС забезпечується єдністю зусиль усіх рівнів влади і всіх елементів суспільства;

- територіально-функціональна організація управління у сфері цивільного захисту – застосовується у формуванні організаційних структур управління;

- професійність – діяльність у сфері цивільного захисту ґрунтується на безперервній освіті, професійній підготовці, досвіді, етичних нормах громадянського суспільства і безперервному вдосконаленні цих складників [13; 20; 21].

Протягом 1991 – 2018 рр. спостерігається стійка тенденція до децентралізації державного управління у сфері цивільного захисту, що підтверджується успішними законодавчими спробами поступового, методичного делегування державою в особі різних ОДВ все більших повноважень у сфері цивільного захисту ОМС. Водночас ці процеси, як правило, не супроводжуються необхідним фінансовим забезпеченням, що не узгоджується з п. 2 ст. 9 Європейської хартії місцевого самоврядування і, в кінцевому підсумку, призводить до істотного зниження ефективності державного управління у сфері цивільного захисту як на територіальному рівні, так і в країні в цілому.

Обмеженість ресурсів в ОМС та брак компетентних працівників призводять до того, що деякі органи виконують функції і заходи цивільного захисту за залишковим принципом або взагалі не виконують.

Децентралізація влади в Україні та надання більш широких повноважень і ресурсів місцевим органам влади значно підвищить якість реалізації державної політики у сфері цивільного захисту, запобігання та ліквідації наслідків НС, функціонування аварійно-рятувальних служб на місцевому рівні, а також створить реальні механізми управління територіальними ланками єдиної державної системи цивільного захисту щодо забезпечення надійного захисту населення і територій від наслідків НС. Для закріплення повноважень регіонів та розширення повноважень місцевих рад насамперед необхідно прийняти нову редакцію закону про місцеве самоврядування, змінити бюджетний і податковий кодекси, підготувати нормативно-правову базу. Для перевірки дієвості цих законів на практиці необхідно планувати діяльність ОМС таким чином, щоб вона повністю відображала вимоги цих законів.

Список використаних джерел / List of references

1. **Андронов В. А.** Державні механізми забезпечення екологічної оцінки у сфері запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій / В. А. Андронов, С. О. Варивода // Теорія та практика держ. упр. : зб. наук. пр. – Харків : Магістр, 2013. – № 4. – С. 236 – 244 [Andronov V. A. Derzhavni mekhanizmy zabezpechennia ekolohichnoi otsinky u sferi zapobihannia i likvidatsii naslidkiv nadzvychainykh sytuatsii / V. A. Andronov, Ye. O. Varyvoda // Teoriia ta praktyka derzh. upr. : zb. nauk. pr. – Kharkiv : Mahistr, 2013. – № 4. – S. 236 – 244].
2. **Барило О. Г.** Інформація як складова системи державного управління у надзвичайних ситуаціях / О. Г. Барило // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 2. – С. 76 – 78 [Barylo O. H. Informatsiia yak skladova systemy derzhavnoho upravlinnia u nadzvychainykh sytuatsiiah / O. H. Barylo // Investytsii: praktyka ta dosvid. – 2011. – № 2. – S. 76 – 78].
3. **Барило О. Г.** Оцінювання ефективності організації державного управління у надзвичайних ситуаціях / О. Г. Барило, С. П. Потеряйко, В. О. Тищенко // Наук. вісн. Акад. муніцип. упр. – 2011. – № 2. – С. 56 – 60. – (Сер. «Управління») [Barylo O. H. Otsiniuvannia efektyvnosti orhanizatsii derzhavnoho upravlinnia u nadzvychainykh sytuatsiiah / O. H. Barylo, S. P. Poteriaiko, V. O. Tyshchenko // Nauk. visn. Akad. munitsyp. upr. – 2011. – № 2. – S. 56 – 60. – (Ser. «Upravlinnia»)].
4. **Белоусов А. В.** Роль сучасної держави в запобіганні і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій / А. В. Белоусов // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 20. – С. 153 – 156 [Bielousov A. V. Rol suchasnoi derzhavy v zapobihanni i likvidatsii naslidkiv nadzvychainykh sytuatsii / A. V. Bielousov // Investytsii: praktyka ta dosvid. – 2013. – № 20. – S. 153 – 156].
5. **Буханевич А. І.** Публічний контроль за діяльністю органів державної влади: теоретико-методологічний аналіз : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / Буханевич Андрій Іванович. – Київ, 2010. – 206 с. [Bukhanevych A. I. Publichnyi kontrol za diialnistiu orhaniv derzhavnoi vlady: teoretyko-metodolohichniy analiz : dys. ... kand. nauk z derzh. upr. : 25.00.01 / Bukhanevych Andrii Ivanovych. – Kyiv, 2010. – 206 s.].
6. **Вовченко С. Д.** Розвиток теоретичних основ функціонування системи захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій / С. Д. Вовченко // Економіка та держава. – 2013. – № 10. – С. 141 – 144 [Vovchenko S. D. Rozvytok teoretychnykh osnov funktsionuvannia systemy zakhystu naselennia i terytorii vid nadzvychainykh sytuatsii / S. D. Vovchenko // Ekonomika ta derzhava. – 2013. – № 10. – S. 141 – 144].
7. **Дегтяр А. О.** Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення : монографія / А. О. Дегтяр. – Харків : Магістр, 2004. – 224 с. [Diehtiar A. O. Derzhavno-upravlinski rishennia: informatsiino-analitychne ta orhanizatsiine zabezpechennia : monohrafiia / A. O. Diehtiar. – Kharkiv : Mahistr, 2004. – 224 s.].
8. **Занецька О. В.** Нові засоби масової комунікації (соціокультурний аспект) / О. В. Занецька. – Київ : Наук. думка, 1993. – 153 с. [Zanetska O. V. Novi zasoby masovoi komunikatsii (sotsiokulturnyi aspekt) / O. V. Zanetska. – Kyiv : Nauk. dumka, 1993. – 153 s.].
9. **Коваль Р. А.** Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади / Р. А. Коваль // Теорія та практика держ. упр. : зб. наук. пр. – Харків : Магістр, 2006. – № 1(113). – С. 223 – 226 [Koval R. A. Informatsiino-analitychne zabezpechennia diialnosti orhaniv derzhavnoi vlady / R. A. Koval // Teoriia ta praktyka derzh. upr. : zb. nauk. pr. – Kharkiv : Mahistr, 2006. – № 1(113). – S. 223 – 226].
10. **Королько В. Г.** Паблік рилейшнз. Наукові основи, методика, практика / В. Г. Королько. – 2-ге вид., допов. – Київ : Скарби, 2001. – 400 с. [Korolko V. H. Pablik ryleishnz. Naukovi osnovy, metodyka, praktyka / V. H. Korolko. – 2-he vyd., dopov. – Kyiv : Skarby, 2001. – 400 s.].
11. **Костенко В. О.** Діяльність місцевої влади у сфері цивільного захисту і надзвичайних ситуацій в контексті реформи місцевого самоврядування в Україні / Костенко В. О. // Теорія та практика держ. упр. – 2014. – Вип. 2(45). – С. 158 – 165 [Kostenko V. O. Diialnist mistsevoi vlady u sferi tsyvilnoho zakhystu i nadzvychainykh sytuatsii v konteksti reformy mistsevoho samovriadvannia v Ukraini / Kostenko V. O. // Teoriia ta praktyka derzh. upr. – 2014. – Vyp. 2(45). – S. 158 – 165].
12. **Лашкіна М. Г.** Концептуальні засади взаємодії органів державної влади та засобів масової інформації в умовах демократизації державного управління в Україні : дис. ... канд.

Local Government

наук з держ. упр. : 25.00.01 / Лашкіна Марія Григорівна. – Київ, 2008. – 20 с. [Lashkina M. H. Kontseptualni zasady vzaiemodii orhaniv derzhavnoi vlady ta zasobiv masovoi informatsii v umovakh demokratyzatsii derzhavnoho upravlinnia v Ukraini : dys. ... kand. nauk z derzh. upr. : 25.00.01 / Lashkina Mariia Hryhorivna. – Kyiv, 2008. – 20 s.]

13. **Михайлов В. М.** Взаємовідносини між органами державної влади та органами місцевого самоврядування у сфері запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій: теоретичні основи і принципи / Михайлов В. М. // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 12. – С. 116–118 [Mykhailov V. M. Vzaiemovidnosyny mizh orhanamy derzhavnoi vlady ta orhanamy mistsevoho samovriaduvannia u sferi zapobihannia ta likvidatsii nadzvychainykh sytuatsii: teoretychni osnovy i pryntsypy / Mykhailov V. M. // Investytsii: praktyka ta dosvid. – 2012. – № 12. – S. 116 – 118].

14. **Оверчук Л. П.** Напрями удосконалення механізмів державного регулювання експертизи виробів медичного призначення в контексті управління наданням гуманітарної допомоги в умовах надзвичайних ситуацій / Л. П. Оверчук // Економіка та держава. – 2013. – №12. – С. 133 – 137 [Overchuk L. P. Napriamy udoskonalennia mekhanizmv derzhavnoho rehuliuвання експертизы виробів медичного призначення в контексті управління наданням гуманітарної допомоги в умовах надзвичайних ситуацій / L. P. Overchuk // Ekonomika ta derzhava. – 2013. – №12. – S. 133 – 137].

15. **Пархоменко В. П.** Інформаційне забезпечення місцевого самоврядування при наданні послуг населенню : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.04 / Пархоменко Віталій Петрович ; ХарPI НАДУ. – Харків, 2009. – 17 с. [Parkhomenko V. P. Informatsiine zabezpechennia mistsevoho samovriaduvannia pry nadanni posluh naselenniu : avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upr. : 25.00.04 / Parkhomenko Vitalii Petrovych ; KharPI NADU. – Kharkiv, 2009. – 17 s.]

16. **Почепцов Г. Г.** Інформаційна політика : навч. посіб. для студентів ВНЗ, аспірантів, викладачів / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукот. – 2-ге вид., стер. – Київ : Знання, 2008. – 663 с. – (Вища освіта XXI століття) [Pocheptsov H. H. Informatsiina polityka : navch. posib. dlia studentiv VNZ, aspirantiv, vykladachiv / H. H. Pocheptsov, S. A. Chukut. – 2-he vyd., ster. – Kyiv : Znannia, 2008. – 663 s. – (Vyshcha osvita KhKhI stolittia)].

17. **Почепцов Г. Г.** Паблік рилейшнз : навч. посіб. / Г. Г. Почепцов. – Київ : Знання, 2006. – 327 с. [Pocheptsov H. H. Pablik ryleishnz : navch. posib. / H. H. Pocheptsov. – Kyiv : Znannia, 2006. – 327 s.]

18. **Ромін А.** Методологічні засади державного управління сферою захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій / А. Ромін, Р. Приходько // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. – Харків : ДокНаукДержУпр., 2013. – № 4. – С. 41 – 47 [Romin A. Metodolohichni zasady derzhavnoho upravlinnia sferoiu zakhystu naselennia i terytorii vid nadzvychainykh sytuatsii / A. Romin, R. Prykhodko // Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka : zb. nauk. pr. – Kharkiv : DokNaukDerzhUpr., 2013. – № 4. – S. 41 – 47].

19. **Руїс Мендісабаль Л. М.** Зв'язки з громадськістю як комунікативний аспект державного управління : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / Руїс Мендісабаль Ліліана Миколаївна ; Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. – Київ, 2001. – 19 с. [Ruis Mendisabal L. M. Zviazky z hromadskistiu yak komunikatyvnyi aspekt derzhavnoho upravlinnia : avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upr. : 25.00.01 / Ruis Mendisabal Liliana Mykolaivna ; Ukr. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy. – Kyiv, 2001. – 19 s.]

20. **Терент'єва А. В.** Інформаційне забезпечення управління процесу ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій / А. В. Терент'єва // Економіка та держава. – 2009. – № 9. – С. 69 – 70 [Terentieva A. V. Informatsiine zabezpechennia upravlinnia protsesu likvidatsii naslidkiv nadzvychainykh sytuatsii / A. V. Terentieva // Ekonomika ta derzhava. – 2009. – № 9. – S. 69 – 70].

21. **Терент'єва А. В.** Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту / А. В. Терент'єва // Публічне управління: теорія та практика. – 2014. – Вип. 4. – С. 172 – 178 [Terentieva A. V. Upravlinnia nadzvychainymy sytuatsiiamy z elementamy kryzovoho menedzhmentu / A. V. Terentieva // Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka. – 2014. – Vyp. 4. – S. 172 – 178].

22. **Труш О. О.** Системи підготовки прийняття рішень органами державного управління

в умовах надзвичайних ситуацій (інцидентів) / О. О. Труш, А. О. Кошкін // Теорія та практика держ. упр. : зб. наук. пр. – Харків : Магістр, 2013. – № 4. – С. 256 – 262 [Trush O. O. Systemy pidhotovky pryiniattia rishen orhanamy derzhavnoho upravlinnia v umovakh nadzvychainykh situatsii (intsydentiv) / O. O. Trush, A. O. Koshkin // Teoriia ta praktyka derzh. upr. : zb. nauk. pr. – Kharkiv : Mahistr, 2013. – № 4. – S. 256 – 262].

23. **Чукут С. А.** Науково-методичне забезпечення зв'язків з громадськістю в органах державної виконавчої влади / С. А. Чукут, Т. В. Джига, А. В. Баровська. – Київ : НАДУ, 2008. – 72 с. [Chukut S. A. Naukovo-metodychne zabezpechennia zviazkiv z hromadskistiu v orhanakh derzhavnoi vykonavchoi vlady / S. A. Chukut, T. V. Dzhyha, A. V. Barovska. – Kyiv : NADU, 2008. – 72 s.].

Надійшла до редколегії 25.05.18